

BERGSLUFT

www.elinwagner.se

MEDLEMSBLAD FÖR ELIN WÄGNER-SÄLLSKAPET

Christina har ordet...

Mitt första år som ordförande har varit spännande! Vårt Växjö-projekt Re:Elin med syfte att få ungdomar att läsa Elin Wägner har fått mycket positiv respons och vi väntar nu på bidrag för att fortsätta. Lilla Björka har fått en efterlängtat handikapp-toalett och Elins "fårahage" har röjts för att få luft och ljus. Ett EU-projekt i Berg har nu Lilla Björka som centrum och bjuder under våren och sommaren på kulturella middagar.

Lilla Björka från trädgården vintern 2011 med nya tillbyggnaden t.h. Staket på balkongen tillkommer

Att "Stockholm läser" utsåg *Norrtullsligan* till årets bok har också inneburit att Elin Wägner lyfts fram som författare. Det är en bok som håller och hjälper oss att se att vi fortfarande kämpar med frågor som Elin redan för hundra år sedan satte strålkastarna på.

Vi arbetar nu med att få *Wägnerismer*, vår nya bok med citat ur Elin Wagners verk, klar till årsmötet. Artéa förlag lovar att det blir en vacker liten bok och en riktigt guldgruva för alla som i något sammanhang vill presentera ett träffande citat!

MED DETTA UTSKICK följer inbetalningskort för medlemsavgiften ett år framåt. Alla som betalar före 1 juli deltar i en utlottning av vår nya citatbok "Wägnerismer".

NÄSTA NUMMER AV BERGSLUFT kommer i augusti 2011 med inbjudan till Elin Wägnerdagarna på St Sigfrids folkhögskola den 10-11 september. 90 år av kvinnlig rösträtt – har det blivit som rösträttskämparna önskade? Det är en fråga som vi kommer att ta upp för diskussion. Redaktionen tar tacksamt emot artiklar och notiser **senast 1 augusti**.

Christina Ekström, ordförande

Elin Wägner-dagen 14 maj 2011

Vi firar Elin i Bergs bygdegård, Berg, hela lördagen.

Kl. 14.00 Elin Wägner-sällskapets årsmöte

Kl. 15.00 "En historia av både varp och inslag"

Margareta Skantze, dramatiker och regissör, berättar hur Elin Wägner inspirerat henne i sökandet efter kvinnornas dolda historia. Läs mer om detta på www.margaretaskantze.se

Kaffe, lotter och bokförsäljning! Efter programmet ÖPPET HUS på Lilla Björka. ALLA VÄLKOMNA!

Intresserad av gemensam middag efteråt på Lilla Björka? Kontakta Christina före 9 maj.

Vårstädning på Lilla Björka

Många händer och skottkärror behövs för att få ordning på trädgården på Lilla Björka inför årsmötet och sommaren. Den **8 maj kl 11-16** träffas vi på Lilla Björka. Förtäring utlovas!

Anmälan till Bengt Göransson, 0472 75027.

Sommaren på Lilla Björka

Stora förändringar har skett på Lilla Björka under vintern – det senare tillbyggda garaget har tack vare bidrag från Boverket, Länsstyrelsen och Växjö kommun rivits och ersatts med en tillbyggnad som försetts med handikapp-toalett. Den omgivande parken har också setts över och flera träd har tagits ner för att få tillbaka karaktären av fårahage som tomten hade när Elin köpte den.

DEN 2 JULI KL 12.00 INVIGS sommarens utställning med modeteckningar av Siri Derkert, aktuell med retrospektiv utställning på Moderna museet i Stockholm (vernissage 28 maj), och kläder uppsydda efter dem av Textilhögskolan i Borås. I Vannis rum finns en fotoutställning *Elin och tidens mode*. I den nyrenoverade skivrustugan arrangerar Läns-hemslöjden i Kronoberg *Vävt till Elin – unga vävare i möte*. I kyrkstallet en minnesutställning med träskulpturer av Karl-Olof Gustavsson från Hjulatorp.

Föredrag på onsdagskvällar om Siri Derkert och Lilla Björkas arkitekt Carl Bergsten, modets växlingar under 1900-talet, om hur ett plagg skapas utifrån en modeteckning m.m. Se program på hemsidan. **Lilla Björka är öppet alla dagar under Bergveckan 2-10 juli kl 12-19. 12/7-7/8 öppet kl 12-18, stängt måndagar. Entré 20 kr.**

Värdinna på Lilla Björka?

Det finns möjlighet att vistas gratis på Lilla Björka en vecka i juni före midsommar och pyssla med trädgården och huset och hjälpa till med att ställa i ordning inför sommaren.

Hör av dig till red. om du är intresserad.

Re:Elin

Nu är förstudien klar och en ansökan om medel för att genomföra projektet re:elin är inlämnad till Allmänna Arvsfonden.

Projektet går ut på att elever i Växjös gymnasieskolor skall titta på sin verklighet och som bakgrund ha Elin Wägners tankar i *Väckarklocka* som grund. Det skall ske inom området fred-miljö-jämlikhet. Ungdomarna skall själva utforma det material som de skall arbeta med. Hur projektet är utformat med de olika delmomenten finns beskrivet på bloggen reelinsblogg.wordpress.com

Mottagandet har varit mycket positivt vid gymnasieskolorna och det är med stor förhoppning vi ser fram emot ett positivt svar från Allmänna Arvsfonden. Växjö kommun har ställt upp på ett föredömligt sätt med pengar till förstudien och även till de inledande aktiviteterna i sommar. /CE

Elin Wägner som staty?

Söderbergsällskapet lyckades samla ihop pengar till en staty av Hjalmar, som nu står utanför Kungliga Biblioteket med käpp i hand och röda handskar. Styrelsen har nu beslutat att göra detsamma för Elin Wägner. Vi drömmer om ett ungt pennskaft på Odenplan, trakten där *Norr tullsligan*, årets Stockholm läser-roman, utspelar sig. Projektgruppen består av Birgitta Wistrand, Marianne Enge Swartz och Barbro Andersson.

DU KAN GE ETT BIDRAG, stort eller litet, i samband med inbetalning av årsavgiften. Hör av dig om du kan hjälpa oss att presentera projektet för människor eller organisationer som kan tänkas bidra till statyn. Mycket pengar behövs! /MES

Vill du följa med till Wien?

Elisabeth Auer, expert både på Elin Wägner och Wien, har lovat vara vår guide någon gång under de två sista veckorna i oktober. Var och en får själv boka sin resa, det finns billiga flyg, och Elisabeth ger förslag på hotell, som man också själv bokar. Väl på plats tar Elisabeth hand om oss tre dagar.

Kontakta Marianne per mail eller telefon om du är intresserad av resan så bestämmer vi lämplig tidpunkt tillsammans. /MES

Stockholm läser - Norrtullsligan

Stockholmarna har nominerat och en jury har utvalt *Norr tullsligan* till årets Stockholm läser-roman. Romanen om fyra kontorsflickors vedermodor i början 1900-talet finns nu i pocket tack vare Podium förlag. 5000 ex såldes på bara några veckor! Annika Lantz har skrivit det tuffa förordet som visar på bokens aktualitet. I Stockholm har Stadsbiblioteket ordnat flera arrangemang om *Norr tullsligan* och Cinemateket visade filmen från 1923 där Inga Tidblad hade en av sina första filmroller som Baby.

Vad tycker du om boken? Eller filmen?

Hör av dig till redaktionen och berätta!

Den första feministen?

Författaren och feministen Frida Stéenhoff föddes år 1865, det vill säga hon var sjutton år äldre än Elin Wägner. Det är synd att de inte var mer jämgamla, då skulle de ha kunnat inspirera och utmana varandra, tror jag. Den som läser Christina Carlsson Wetterbergs nyutkomna biografi över Frida Stéenhoff, *...bara ett överskott af lif...*, *En biografi om Frida Stéenhoff* (Atlantis 2011), får dock en annan uppfattning om möjligheterna till en nära relation. Frida var på en gång stridbar feminist och författare - hon introducerade termen feminism i Sverige vid ett föredrag 1903 - och välbeställd läkarhustru. Dessutom var hon äldre syster till Ellen Hagen, redaktör för *Tidevarvet* innan Elin trädde till.

När Frida och Elin träffades första gången 1910 hade Frida redan stått på barrikaderna i femton år med sin pjäs *Lejonets unge* och sina krav på fri kärlek, jämställda relationer och barnbegränsning. Diskussionerna om *Pennskaftet* i rösträttsrörelsen liknar i hög grad vad Frida utsattes för. Men Elin Wägner använde humor för att nagla fast sina motståndare. Frida hanterade problemen rationellt och allvarligt, vilket kan förklara Elins framgångar.

Båda involverades i fredsarbetet och medverkade i en bok i för att återupprätta Rozika Schwimmer, tjeckiskan som lockade de svenska kvinnorna att sända en delegation till fredskonferensen i Haag år 1915. Dit åkte för övrigt både Frida Stéenhoff och Elin Wägner.

Frida Stéenhoffs personlighet och personliga omständigheter såg Elin Wägner som en paradox när hon skriver en hyllningsartikel i DN till hennes 50-årsdag 1925. Elin undrar varför Frida var så engagerad i förändringsarbete: "Hennes lyckliga familjelif, hennes vackra hem, hennes distinguerade personlighet, hennes milda älskvärda uppträdande - allt detta har man svårt att förlika med hennes åsikter."

Wetterberg visar i sin grundliga genomgång av Stéenhoffs liv hur rösträttskvinnornas kompakta motstånd mot Fridas åsikter hindrade henne från att få ut sina åsikter på bred basis. De släppte aldrig in henne i sin krets, skrev inte om hennes böcker eller lät henne framträda. Att Ellen Key blev hennes mentor förstärkte naturligtvis motståndet. Det är synd. Hon hade behövts! /Birgitta Wistrand

En vildmark av sten

Elin Wägner har lånat ut titeln till Alexandra Borgs avhandling "En vildmark av sten" om Stockholm i litteraturen 1897-1916, Stockholmia förlag, 2011.

Boken är en tegelsten men välskriven och rikt illustrerad och ger mycket om synen på den nya staden och de "nya" människorna som befolkade den. Huvudanalysen gäller böcker av Sigfrid Siwertz, Henning Berger, Maria Sandel och Martin Koch. Referenser till Elin Wägners *Norrullsligan* och *Pennskaftet* finns på många ställen.

Den urbana litteraturen är full av vandringar, man "läser" staden och försöker förstå den moderna tiden, kulturen och människan. Borg tar också upp hur olika kvinnor och män beskriver staden. Männerna tar den i besittning medan kvinnorna skyndar fram av rädsla för att bli antastade, vilket Elin Wägner skildrar i *Norrullsligan*:

"Staden låg insvept i biografljus och luktade dåliga cigaretter. En tom begravningsvagn sneddade över Rödbotorget. Jag gick Drottninggatan uppför och blev antastad sex gånger mellan Fredsgatan och Kungsgatan av Stockholms hjältar och riddersmän. Den sjätte var chefen, men han fann sig utmärkt och sade, att han känt igen mig på långt håll."

Det är kanske det som Elin Wägner menar med "en vildmark av sten"? /MES

Elin i Dalarna

Kring förra sekelskiftet kom resenärer i stora skaror till turistorterna kring Siljan. Förutom att turista, var det vanligt att försöka hitta tillbaka till sig själv i en ursprunglig miljö, låta det yttre och det inre landskapet spegla varandra. Elin Wägner var en av de många som såväl turistade i Siljansbygden som vilade upp sig här efter kriser och sjukdomar. Sommaren 1906 vistades hon på Mårsgården i Rättvik för att tillfriskna efter uppbrottet från Hjalmar Jönsson. Jul och nyår 1914/15 firades på Gästis i Leksand med John Landquist, Marika Stiernstedt och Ludvig Nordström. I början av 1919

var Elin Wägner en av de första patienterna på Bäcka vilohem i Orsa, efter en depression med åtföljande kroppsliga symtom. I januari 1925 föll hon genom Siljans is utanför Rättvik vid ett slädparti med Sigfrid Siwertz, vilket var början på hennes livs stora passion.

Elin Wägners vistelser i Dalarna skildras i en uppsats av Elisabeth Auer i Dalarnas hembygdsförbunds årsbok: *Dalarna 2011. Gott och blandat*, som utkommer i maj.

Elin i Norberg

I församlingens regi fick jag i februari 2011 möjlighet att berätta om Elin Wägner för en intresserad grupp. Senare samma månad presenterade jag *Norrullsligan* på den litterära salong som ordnades av Kvinnoakademien i Norberg under årets hälsovecka. Norberg var ingen främmande ort för Elin Wägner. Här bodde hennes nära vän Emilia Fogelklou, som hon besökte. Signe Höjer berättar i boken *Eldsjälar i fredens tjänst* om Elins besök hos familjen då de under 25 år var sommarboende i Norberg. / Anita Olof-Ors

Ny medlem

Hej! Jag måste bara skriva och tala om att jag läser Elin Wägners biografi av Ulla Isaksson och Erik Hjalmar Linder. Jag är helt fascinerad och har plockat fram både *Väckarklocka*, *Norrullsligan* samt *Pennskaftet* ur min bokhylla. Jag har varit svensklärare, jag är miljövän och älskar litteraturhistoria och ändå har Elin Wägner bara varit en skugga i mitt liv. Nu vid 65 års ålder upptäcker jag henne. Det är skandal att inte litteraturhistorien ägnat henne mer uppmärksamhet. Tur att ert sällskap finns och att Barbro Alving gjorde den gedigna förstudie, som ligger till grund för den utmärkta biografi, som jag nu slukar och gläds åt varje dag. Jag blir medlem. / Eva Bovin

Ett år minsann och vilket år, o min gud...

Så står det på omslaget till det enkla block, som är Elin Wägners dagbok från november 1936 till september 1937. Tiden präglas av oro både ute i Europa och för Elin själv. Hitler har gjort sitt makt-tillträde i Tyskland, Mussolini har anfallit Abessinien och inbördeskrig råder i Spanien. För henne själv finns direkta besvikelser, kvinnornas fredsdelegation till Nationernas Förbund väckte inget intresse där och splittring har börjat uppstå inom Fogelstadgruppen.

Dagbokens vackra handskrift avslöjar inte någon oro. Genom hela blockets nästan hundra blad löper en jämn skrivstil i blått bläck lugnt över sidorna.

Men redan på de första sidorna dyker svårigheter upp. Hon berättar att hon blev sjuk tidigare i september när hon var uppe i Stockholm för sitt filmarbete. Under sjukdomstiden får hon hjälp av sin vän läkaren Andrea Andréen-Svedberg, som ställer diagnosen trötthet och depression i samband med hennes dåliga mage. Väl hemma i Berg igen kan hon börja sin läkningsprocess. Sjukdomen skildrar hon så här "jag vägrade att tala med människor, att handla, att arbeta, att ta, att gå, att utföra den friska människans handgrepp". Om läkningen skriver hon "då jag vände mig till Gud, då gick det att tala klart". Det är tillsammans med sin goda vän Flory Gate hon ber. Att vara tillbaka i Berg och till sin brorson Vanni "var så ljuvligt. Jag kröp i säng i stora rummet efter mitt bad, vilade, läste. Så kom Vanni på e.m. han satt mest vid min säng. Vi pratade och hade det så gott".

I dagboken kan man följa hennes arbete med den roman som fick namnet *Genomskådad*. Den blir klar att skickas till Bonniers med tåg från Lidnäs i september 1937.

Skulle någon vilja läsa denna dagbok, som Elin själv skrivit och hållit i, får denna någon åka till Göteborgs Universitetsbibliotek och begära upp den från Kvinnohistoriska samlingarna. Där finns hennes arkiv med brev, arbetsböcker och annat. Så kallade "äkta" dagböcker finns inte så många, det är snarare arbetsböcker hon lämnat till eftervärlden. Det är nämligen hon själv som sett till att välja vad hon tycker skall finnas kvar. Hennes kusin Lisa Ekedahl, som hon gav ansvaret till för sitt arkiv 1949, fick också anvisningar om hur det skulle skötas. År 1980 fick Göteborg överta det. En bra innehållsförteckning finns på hemsidan.

I ett kåseri i *Idun* 1930 skriver Elin om hur hon tycker det är bäst att göra med gamla brev. Dem skall man helst sortera i tid och så lyfter hon fram sin fars efterlämnade brev som ett bra exempel. I ett tunt brunt kuvert hade han sparat några brev från sina svärföräldrar, några "älskliga" brev från sin första hustru. På så vis lämnar han inte efter sig bekymren från ett långt liv.

Elin följer inte helt exemplet. I dagboken skildrar hon både bekymren men också läkningen. Så är hon ju också främst en skönlitterär författare och det är just hennes författande av en roman man kan följa i dagboken. Ibland tvivlar hon, ibland gläds hon över det hon skrivit. Det framgår med all tydlighet att författare är det hon ser sig som och är. Medan hon nu är helt inne i sin författarroll, skriver hon om några gamla brev hon läser att "allt blir till slut värdefullt för en författare".

Lena Hedener

"Jag skriver för att leva och jag lever för att bli klok och kanske en gång kunna författa." (Pennskaftet)

Feminist på 1500-talet

En av mina författaridoler heter Jenny Diski, en cool kvinna som avskyr att resa men skriver något som brukar stå bland reseskildringarna i bokhandlar och bibliotek: på kryss i Patagonien, med tåg genom USA och bland samer i Norden. Men egentligen handlar böckerna mest om Jenny och henne gillar jag. Nu har hon fått mig att läsa Michel de Montaigne, den förste som skrev essäer, och detta tack vare Diskis bok *Försvar för den skrivande kvinnan*, där vi får möta en envis och inte särskilt trevlig kvinna som mot alla odds i 1500-talets Paris blev just en skrivande kvinna och redaktör för Montaignes essäer. DNS bokklubb avslutade läsandet med ett givande möte med författaren på ett fullsatt Rival. /MES

Medlemskap i present?

Ge en gåva som räcker hela året. Betala in årsavgiften 100 kr på bg 645-0126. Glöm inte att ange namn, adress och ev mailadress till den som ska motta gåvan.

Vi behöver fler mailadresser!

Vi har fått in ett 30-tal mailadresser men behöver fler för att snabbt och billigt kunna informera om intressanta aktiviteter. Kolla också hemsidan samt Elin Wägners sida på Facebook!

Maila din adress till kia.bjornson@telia.com.

Till slut - vårens miljötips

Hur lever vi ett liv som belastar miljön minimalt?

Svaret är till stor del samma som på 70-talet:

Lev sparsamt. Minska köttkonsumtion och bilåkande och - inte minst - ta tillvara på den mat du köper. Maten bör också vara så ekologisk, närproducerad och säsonganpassad som möjligt.

Problemen med ökad resursförbrukning, förändrat klimat och ökande befolkning kommer att öka. Vårt överflöd i väst är en parentes i vår historia. Du kan läsa om detta i Nr 4/2010 av *GUSpegeln*, en tidskrift om forskning från Göteborgs universitet (www.gu-spegeln.gu.se). Vi kan förändra mycket genom att ändra vårt konsumtionsmönster. Men förändringar på strukturell nivå är också nödvändiga. / Karin Sahlström

Elin Wägner-sällskapet www.elinwagner.se

Dungevägen 2, 352 49 Växjö Bg 645-0126

Bergslufts redaktion:

Marianne Enge Swartz Christina Ekström
mes@comhem.se info@arteforlag.se

08 30 69 07 0470 61450
